

Kayëta ixinëm ir Bëkorejët in Lilaya in

Akayëta aŋo ro ex akinëm and yëgwën babi Pol okëreceŋ od gër Korejët aŋ gayik ax bo bana ga wëlër na ŝenene gë mëŋ. Bendey betas yëgw ko Pol gër akayëta aŋo. Eñanar eŋ, ayaka yaka babi ga bani yepënënd ofarëxanda orexëm ol. Gayikwa gër ofarëxanda aÿëmb yëmbëk oyot ok do gë beŋigëanaxik beŋ. Barikan, Pol abuŋa buŋa baxo beŋo dëk, mëŋ ex ax ñap bana eno yepënënd. Ekinëm eŋ, Pol fel babi eni bar er kënëbi rëcaraxën okëreceŋ od ŝëmura babi gër Yerusalem ok. Etasën eŋ, Pol afel fel babi kërenëbi baxëtënd na oparëxanda od ŝanayaw bax gër Amara andebën do bani sëyalirand becëxen ok. Oparëxanda oko arafënara bani rafënarand. Xarak, parëxanda ir däl in, aßana ko banand, aŵa ko wënd exo gi ang ar sitarak fo exo cotaxën ojaŵ od Kaxanu ok. Bëte abi nëŷalind na okëreceŋ ok eno yëlërand napul in. Gayikwa Kaxanu ayël fo ko yëlënd oyekax orexëm ol, yoweÿ axo mëkand na. Er ex gër akayëta in:

Ecëmar el do gë ecëkwa ed Kaxanu el: 1.1-11.

End andiyen and parëxanda ir Kaxanu eŋ: 1.12-2.17.

End aŋana and Yesu Kërisët eŋ: 3.1-7.16.

End edëcar ed okëreceŋ eŋ: 8.1-9.15.

End ofarëxanda or Pol eŋ: 10.1-13.10.

Bepelatar bej: 13.11-13.

Ecëmar el

¹ Wëno Pol, parëxanda ir Yesu Kërisët in, ang ÿandi këno Kaxanu ak, do gë imaÿe indebi in Timote, këjun ÿëgwënëlinde wën bër ex Amara and Kaxanu and gër angol and Korejët bën, do gë ðek bëwënëk bër ex gër ebar ed Akayi bën.

² Kaxanu, Faba irebi, do gë Yesu Kërisët, Axwën arebi an, yëlëlenun oyekax ol, do gë obetak ol!

End ekemëndër eñ

³ Cëkwanëñone Kaxanu, Sëm ir Axwën arebi Yesu Kërisët, Sëm ir xwënëk axaÿënan ir ex yo. Mëñ exo Kaxanu, ar kë xemënënd nand ex yo.

⁴ Kaxanu këbo xemënënd gër oyot od ex yo, ene koraxënënde biyi bëte enëbe kemëne bër kë sorond gër oyot od ex yo, paß gë ekemën ed këne şotënde gër ndexëm el. ⁵ Enimin, ang kë ÿëmb yo toro ind këne soronde në end Kërisët in, mondako fo kë ÿëmb bëte ekemën ed këne şotënde gë Kërisët el. ⁶ Angëmëne asoro këmi sorond gër oyot, mun kemënoxënënd, end apexa andewën këmi soroxënënd. Angëmëne Kaxanu axemën xemën këbo, mun kemënoxënënd wën bëte këbo xemënoxën, en cotaxën ojaŵ od en buñaxën toro indimat gë biyi. ⁷ Do er këmun yarënënd in mokwëta ex, gayikwa anang nang këmi mëne ang şoma kënebo gër toro ak, aşoma kënebo şomand bëte gër ekemën.

⁸ Enimin bëmaÿe, oyot od hi bafo gër ebar ed Asi ok, afo ñandi ex na en nem. Yama mokëba ga xëba bafo nde, nëmëc ang xor këmi mi buña

ak. Abami yëla na bëbëngw këmi bayi. ⁹ Gër owëkw orebi dëŋ wã bami mëne ecës edebi el dëŋ ñatënëgu babo mondako. Ata mokwëtaxën Kaxanu, mëŋ ar këbi xaninënd bëšëk an hixën babo eŋo, këdi këmi xwëta ogaf odebi ok. ¹⁰ Mëŋ racët këbo, do aracët këbo racët gër ecës edako rako elo. Iyo biyi, mëŋ ex ar kënëŋo yarënde an, do axwëta xwëta kënëŋone mëne aracët këbo racët bëte. ¹¹ Wën bëte arëca kënëbo rëcand ga kënëbo šalenënd ako. Ata Kaxanu ayaka ko yaka cale ind kënëbo šalenënd bëranjëm iŋ. Ayël këbo yël enjekax eŋo, do bëranjëm këŋo ñana eŋo cëkwand në endebi.

End eteb ed ðamana ir Pol eŋ

¹² Gayikwa onënga orebi ol ex, osede or šot këmi gër onden ondebï ol. Aliya liya këmi gë ola or toc do gë ðal ir xaniwëk gër Kaxanu in, mërëxand ir bela ðek, adofa gër ndewën, gë oyekax or Kaxanu ol, bari ax gi ex na gë orenik or gër ngwën ro ol. ¹³ Er kën fënënd do këŋun fëniind in ñëgwënëli këmun, ax gi ex na ecëxen. Yëla këme afëni këŋun fëni aye, ¹⁴ ang fëni këŋun dëŋ mar mëne në endebi na këŋun nëngandërad ang këbo nënganënd biyi bëte endewën ak, yatir akey and Yesu, Axwën arebi aŋ.

¹⁵ Ata wëno gë ekwëta elo ñandi baxe mun nëngali pere, en cotaxën oyekax oxinëm. ¹⁶ Bëte yëla këme axuca këme xucax elod gër ndewën na ond gër ebar ed Masedëwan oŋ, do me kaniw gër Masedëwan me bakaxënëgu na gër ndewën, ene yëlëraxën er këme yexën ond gër ebar ed

Yude oņ. ¹⁷ Ga fëna këme me di eņo, ba ar kalay-kalay nde hi këme? Ba and këme fëna me di ýeý aņ, oņandi odam fo nde këme rind, do me dend amëd aņo fo: baņo «Iyo», baņo «Ali»? ¹⁸ Kaxanu, mëņ ar ex mokwëta an, anang nang ko mëne eyeyan ed wëleli kënëbo el, ax gi ex na baņo «Iyo», do baņo «Ali». ¹⁹ Gayikwa wëno, gë Silas, do gë Timote afem fem këmi gër ndewën na mëne gër Yesu Kërisët, Asëñiw̄ ar Kaxanu an, «Iyo» fo ex, ax gi ex na baņo «Iyo» do baņo «Ali». ²⁰ Ang ýëmbëk yo bebër beya këbo Kaxanu bën, Kërisët ex «Iyo» irexëm in. Awa mëņ ex, paþ gë mëņ këne rende «Amen», and kënëņo šalende Kaxanu end enjaran endexëm aņ. ²¹ Do Kaxanu ex ar këbo xemënënd biyi gë wën an, ga bar këne gë Kërisët an. Mëņ yata këbo mo diyeninaxënënd. ²² Mëņ fo ri këbo nanganëme irexëm in ga xwët këņo Angoc Amënëk aņ gër owëkw orebi. Ata gë Angoc aņo këne nangaxënënde mëne becërecaxik fenin këbo na.

²³ Wëno sede iram in Kaxanu ex gër aniyan andam, dal in këme reyand. Er saxan ke me cës gë me nëgwëš in. Ame bakali ex na fën gër Korejët, gayik axe ñandi bana mun dexëra. ²⁴ Biyi abo ñandi bana mi bëña ekwëta edewën el gayik gë ekwëta elo xwëšaxën kën gër andiyen and xel këne gë onënga fo aņ.

2

¹ Wëno cëņ, afaý faý bame gër emëkw edam këreme bakali na gër ndewën këdi këne xofëtare gë ecaminan. ² Gayikwa angëmëne

në endam kën şaminand, në end nobën cëj ke nëngandëraxën? Ba në end bër şaminak në endam nde? ³ Mondako yëgwënëli këmun, këdi këme şamina and këme fiatëli aņ end bër ebax exe nëngandërado eņ. Wën dek xwëta këmun: onënga oram ol, onënga or wën dek ex. ⁴ Gë oyot otëm, gë emëkw ed şaminak mbaņ, gë ongwën od mbaņ, yëgwënëli këmun. En nangaxën mëne mbaņ fian këmun rixën këme mondako, bari ax gi ex na, ga yandi ke en caminara.

End eteban ed aŵendëran eņ

⁵ Angëmëne ala exo di er kën şaminaxën, wën dek kë şamina, ax gi ex na wëno kë şamina. Barikan këdi ke xureli, me dedo wa bërëmar fo kë şaminara. ⁶ Ala arako rako an, gwac këņo hi and këno rexëra bëranjëm aņ. ⁷ Er yek nëmëc in ex, eno teban do eno pel exo kemëna këdi këņo bon ecamina ed xurik. ⁸ Awa axara xara këmun, ebal ed këņun end ala ajo el, nëmëcal ex. ⁹ Ata në eņo yëgwëanaxënëli këmun bëte mondako. Atëy ex, me nangaxën ba abaxët kën baxëtënd end këmun fel yo. ¹⁰ Ar këno seban wën an, wëno bëte aseban këmo seban. And këmo seban ala aņ, angëmëne yey exëna er këmo sebanaxën, aseban këmo seban në endewën, ogës od Kërisët. ¹¹ Mondako këme rind këdi këmo seņ Sindan ebo dila, gayikwa noyō cëj nemëk oñandi odexëm ok.

End ecaminara ed Pol eņ

¹² And fiat këme gër angol and Tërowas, me pemërax Atëfëtan and Kërisët aņ, asëk sëk bame

ebët ed fëretën baxe Axwën el. ¹³ Bari axe gi bana fuŋ gër onden ondam, gayik amo tèk bana abaÿe Tit. Ata ga fela këmëni na, xuca këme kwël ond gër ebar ed Masedëwan oŋ.

End angora eŋ

¹⁴ Ata cëkwanëŋone de Kaxanu, mëŋ ar këbo wëland din gër enga end angora and Kërisët an. Paß gë biyi këni nangaxënënd bela bën endexëm eŋ, gër ed ex yo, ang angiri inëngax fo. ¹⁵ Biyi hi këne enimin angiri inëngax in. Kërisët yël këŋo angiri ijo Kaxanu. Angiri ijo, këbi wëranënd bër sëfëk fëña ir apexa bën, do bëte bër nambërak bën. ¹⁶ Gër bër nambërak, otëner ond ecës ex. Barikan gër bër fexëk, otëner ond aniyen ex. Do noÿo xorëk exo di andiyen aŋo? ¹⁷ Bela exëna bër rik eyeyan ed Kaxanu el acotëraxën and napul. Barikan, biyi gë onden ond šenene këmi femërand, ga lawënegu këbo Kaxanu. Ogës odexëm do ga bar këmi gë Kërisët këmi yeyanaxënënd.

3

End bëriyenin bër eter ekašax eŋ

¹ Gašëxe nde këmi ŷana mi yelind gër ndewën, ang bër lawënyalik gë andebën deŋ? Ba aÿap nde ŷapëk mi mëlalind okayëta od kë reyand nobën hi këmi, ang këni rind bërëmar ak? Bëte ba wën nde ŷapëk enëbo ŷëgwënënd okayëta oko? ² Wën ga ex wa kayëta irebi in, ir ŷëgw këni gër owëkw orebi in, ir nang këni do këni fënënd bela dëk in. ³ Mongwati watik mëne wën ex kayëta ir ŷëgw ko Kërisët do xwëtënan këbo

gër andiyen andebi in. Kayëta ijo, gë Angoc and Kaxanu, mëñ ar kë yëlënd aniyen añ, hixënëk, xarak ax gi ex na gë oñëgw. Gër eman do gër owëkw or bela ÿëgw ko, ax gi ex na në bangomb-gomb band oxaÿ ofësëpës.

⁴ Mondako ex ekwëta ed xwëta këmo Kaxanu el, paß gë Kërisët. ⁵ Ax gi ex na gë andebi año dëñ këmi xorënd mi nang er ex yo, nangëde gër ola orebi xaniwëk. Barikan, biyi er këmi xorënd in, gër Kaxanu kë xaniwënd. ⁶ Mëñ fo ri këbo bëte bër xorëk eni gi bëriyenin bër eter ekaşax ed gë Angoc and Kaxanu el, eter ed ax gi ex na gë oñëgw el. Gayikwa Angoc añ aliyan kë liyanënd, barikan oñëgw ok alawë kë lawënd.

⁷ Andiyen and ecës añ, and ex gër oñëgw od në oxaÿ añ, gë enjaran ebax, xali Bëyisërayel bën abani yëxw na eni nëkon dëxax ir Moyis in. Enjaran bax ÿegënd gër dëxas irexëm, xarak end ex kuca bax. ⁸ Ax gi ex na nde andiyen and wëlawëk këño Angoc añ nëmëcak ecot ed enjaran el? ⁹ Angëmëne andiyen and wëlawëk kiti añ gë enjaran hi bax, andiyen and wëlawëk or şenene añ nëmëcak enjaran eñ. ¹⁰ Do dene dëñ mëne enjaran end şanaya bax akarëk eñ aşilipa şilipak and fiatëguk enjaran end gërëgako añ gayik eño xurik ex këbën. ¹¹ Enimin, angëmëne er bax xucand in gë enjaran hi bax, er kë bayi lañ nëmëcak enjaran eñ.

¹² Awa biyi ga şot këmi eyar ed mondako elo, yëxwëraxën këmi nëmëc. ¹³ Biyi ami dind na ang Moyis ak, mëñ ar bax labënd gë anjëm dëxas irexëm an, këdi këni wat Bëyisërayel bën ekwët ed enjaran end er bax xucand el. ¹⁴ Barikan

er baxo rind Moyis ijo, ašiwën šiwënëk onden ond Bëyisërayel oŋ. Enimin xali doro, and këni fënënd poyoma bakayëta band eter ekarëk baŋ, anjëm and kë labënd aŋ, abayi bayik, ax dëxëta ex na gayik ebar gë Kërisët el fo kë rëxëtënd. ¹⁵ Xali doro, and këni fënënd Akayëta and eter ekarëk aŋ, anjëm kë labënd na oűëkw orebën oŋ. ¹⁶ «Barikan and këno xwëta Axwën aŋ, anjëm and kë labënd aŋ arëxëta kë rëxëtand*.» ¹⁷ Xarak Angoc aŋ ex Axwën ajo. Do gër ed hi ko Angoc and Axwën, fën ex orëyaya el. ¹⁸ Biyi ðek bër gë odëxas od labët këni ok, anëkon këne nëkonënde gë axëbënan, ang në anangoye fo, enjaran end Axwën eŋ. Anëngwëta nëngwëta këne ene cotaxëne eñaű emat gë Axwën an, do enjaran eŋ kwël ex bašarënd. Mondako ex andiyen and Axwën aŋ, mëŋ ar ex Angoc an.

4

End napul ir në bapeya eŋ

¹ Awa gayikako andiyen aŋo sebënan këbo Kaxanu, gë axaűënan ir űasin këbo in, kërebo cena na. ² Aseb seb këmi bënd beŋ, becëfëanaxik beŋ. Ami dind na beű bën gë osit, do ami nëmbëtënd na eyeyan ed Kaxanu el. Ecëñëxët, ðal in këmi reyand kerët, ata mondako hi këmi bër mokwëta gër onden ond ala kala, do gër lëngw ir Kaxanu. ³ Barikan angëmëne Atëfëtan and këmi femërand aŋ alob lobëk, gër bër nambërak lobëk. ⁴ Ata Atëfëtan aŋo alob lobëk gër bër gë oŋpëgënan, gër bër šiwën këbi angoc

* **3:16** 3.16 Andocane 34.34

and rixayak kaxanu ir gër ngwën ro bën. Mëñ bayik ani watënd na angoben and Atëfëtan and enjaran end Kërisët añ, mëñ ar ex eñañ end Kaxanu an. ⁵ Enimin, epemëra edebi el ax gi ex na end ola orebi. Er këmi femërand mëne Yesu Kërisët ex Axwën an, do biyi ex bëriyenin bërewën bën në end Yesu. ⁶ Gayikwa Kaxanu rek: «Angoben añ pëtëlex gër ecamëdan.» Ata mëñ dëñ ex angoben and fëtëk gër oñëkw orebi año. Añandi ÿandi këño ebo ñoba gë enang ed enjaran end Kaxanu end fëtëk gër dëxas ir Yesu Kërisët eñ.

⁷ Barikan biyi wëlayak napul ijo gër ola orebi, ang në ofeya fo, ex watixën kerët mëne panga ikëbëanaxik ind ex gër ola orebi iño, ind Kaxanu ex, ax gi ex na indebi. ⁸ Gand ed ex yo kënëbo şëndëñënd bela bën, bari ami bele na. Awëlandëra këbo wëlandërand, bari afo yëbu ex na. ⁹ Arixëra kënëbo rixërand, bari anëbo ñañëta ex na. Axëba këbo xëband ocëmu ok, bari ami cës ex na. ¹⁰ Din wëlaya këmi gër ola orebi, gër beman bendebi, ecës ed Yesu el, ex canayaxën bëte aniyand and Yesu añ, gër beman bendebi. ¹¹ Gayikwa biyi bër këne liyande bën, din këbo fecerand ecës el në end Yesu, ex canayaxën bëte aniyand and Yesu añ, gër beman bendebi bend kë şës beño. ¹² Ata ecës el mondako kë riyenind gër ola orebi, barikan gër ola orewën aniyand ex.

¹³ Do gayikako Angoc amat fo şot kënëñone, and kë yëlënd ekwëta añ, ang rek Oñëgw Omënek ak: «Ga wã këme, mëñ yeyanaxën

këme[☆].» Biyi bëte ga wã këmi, mëŋ yeyanaxën këmi. ¹⁴ Ga nang këmi mëne ar xanin këŋo Axwën Yesu gër ecès an, axanin këbo xanin gër ecès biyi bëte gë Yesu, do ebo canayali andamat gë wën gër ed hi ko. ¹⁵ Gayikwa eŋo dek në endewën ñataxënëguk, eni nangëraxën bela bëranjëm oyekax or Kaxanu ol. Ata bër këŋo šëkwand Kaxanu end enjaran endexëm bën, eni yëmbërënd.

End ola oxašax eŋ

¹⁶ Ata mëŋ ex, biyi kërebo cena na. Ado ex biwënd ola or fac fac ol, ola or lëf lëf ol, key yo key kë bëtënd. ¹⁷ Gayikwa oyot od këbo hi yo gërëgako, yoweỹ ax gi ex na paß gë enjaran etëm end din ir din end këne šot eŋ. ¹⁸ Bëte biyi er ax gi ex na mongwat in këmi watënd, ax gi ex na er mongwat in. Gayikwa er mongwat in ax nëkand na, bari er ax gi ex na mongwat in din ir din ex.

5

¹ Enimin, gër ebar ro gë eman këne liyande. Eman eŋo ex ang aner and kë nëxenara akey amat fo. Barikan, anang nang këne angëmëne olëg or gër ebar ro ol anëxena nëxenak, ašot šot këne yaŋ gër orën, këbe ir bay ko Kaxanu in. Olëg olo or din ir din ex, or ax di ex na otaxan od bela ex. ² Bëte biyi awëcar këne wëcarënde gër aniyand and gërëgako. Dek nëkan këbo ene cudaye eman ed gër orën eŋ yaŋ gër eman end ebar ro eŋ, ³ angëmëne ðal ex and këne šudaye

☆ **4:13** 4.13 Calemoñëw 116.10

aŋ, anëbo pënga na tëb gë eman eŋ. ⁴ Gayikwa nand këne liyande gër eman eŋo na, awëcar këne wëcarënde, axëba këbo xëband toro in. Er ŷandi këbo in, ax gi ex na ene cudëtaye, barikan ene cudaye eman end gër orën eŋ. Ata aniyan aŋ ex gël eman end kë šësënd eŋ. ⁵ Do Kaxanu ga rëw këbo wa ene dixëne eŋo, mëŋ ar yël këbo Angoc andexëm an ene nangaxëne mëne ašot këne šote beber fenin këbo bën.

⁶ Awa biyi, din këmi xapinand ga nang këmi mëne nand bayi këmi gër ndebi, gër eman endebi na, caw ŋawëta këmo Axwën an, ang bër yeba fo. ⁷ Gayikwa gë ekwëta el këmi liyand, ax gi ex na gë owat ol. ⁸ Barikan mondako dëŋ këmi xapinand do këbo fecanënd mi gi bër yeba, mi ŋawëta caw eman eŋ, do mi dëgaxën gër ndebi, ler gër Axwën. ⁹ Bëte damana beŷ bën dek, ašala këmi šaland Axwën an eŋo nënganënd endebi eŋ, hi këmi gër ndebi nde, hi këmi gër yeba nde. ¹⁰ Gayikwa biyi dek afo enëŋo yakaye Kërisët gër kiti. Ata ala kala exo kana beber baxo rind, and baxo liyand gër eman endexëm aŋ: hik enjekax, hik eñëŋenax.

End ebakali ed angwëlëra eŋ

¹¹ Awa ga nang këmi epëb ed Axwën el këmi šalaxënënd mëni kor bela bën eni ma endexëm eŋ. Kaxanu cëŋ, aye nang këbo de biyi. Do wën bëte, këme yëland, anang nang kënëbo gër onden ondewën. ¹² Biyi ami ŋana na gë andebi aŋo dëŋ mi deyand gër ndewën nobën hi këmi. Barikan ayël yël këmun amëd and en dafënxënënd endebi eŋ en cotaxënënd end

kënëfi yakaxën bër kë rafënarand në end bebër fac, xarak ax gi ex na në end bebër gër emëkw. ¹³ Enimin, angëmëne anemëra nemëra këmi gër onden, në end Kaxanu hixën këmi mondako. Angëmëne gë onden bayi këmi, në endewën bayixën këmi gë onden. ¹⁴ Gayikwa añana and Kërisët aŋ këbo xadacënd biyi bër fëni këbo mëne angëmëne ala abat exo cës në end bela dek, awa bela dek şësëk. ¹⁵ Do angëmëne në end bela dek şës ko, bër kë liyand bën në ediyaxëni ang bër xwën këbi ar şësëk do xanik gër ecës në endebën an. Barikan ani diyand na ang bër xwënyak fo.

¹⁶ Awa mëŋ ex, gërëgako ala amo nang ex na ang hi ko ala fo. Ado ga nang këmo Kërisët ang ala fo, gërëgako ax bo ex na ga nang këmo mondako. ¹⁷ Angëmëne ala eni bar gë Kërisët, ola oxaşax şot ko. Bekarëk beŋ anëka rëxëtak, dek bengaşax fo nëmbak gër ola orexëm. ¹⁸ Do eŋo dek gër Kaxanu xaniwëk, mëŋ ar bakaliwëk angwëlëra and mëŋ gë bela aŋ paş gë Kërisët. Ata biyi ex bër sebënan këbo andiyen and ebakaliw ed angwëlëra el. ¹⁹ Gayikwa Kaxanu bax riyenind paş gë Kërisët exo bakalixënëgu angwëlëra and mëŋ dëŋ, do gë bela bër gër ngwën ro aŋ, kitirëxe në end bamena bandebën eŋ. Do biyi fana këbo ene deyarande eyeyan ed angwëlëra el.

²⁰ Biyi gër oŋac or Kërisët këmi yeyanënd, Kaxanu mëŋ dëŋ këbi ŋacënd bela bën gë etëy edebi el. Axara xara këmun gër oŋac or Kërisët, wëlërin gë Kaxanu! ²¹ Ar elod axo mendëra ex

na an, Kaxanu nëmb këŋo amena andebi aŋ, ene gixëne biyi bër ŝenene gër ogës od Kaxanu.

6

¹ Gayikako biyi barëk andiyen aŋ gë Kaxanu, këmun felaxënënd en kemënali oyekax orexëm ol, kërex gi ex na or gë ofëcak këm. ² Gayikwa are re ko:

«And ŷap bax aŋ, yakali këmi cale indey in, gë akey and ŷap bax mi pexën aŋ, xangëta këmi[☆].»

Ata gërëgako ex and ŷapëk enim aŋ, gërëgako ex akey and apexa aŋ.

End bëriyenin bër Kaxanu eŋ

³ Biyi gematak ami dind na er këŋo wëlandëraxën ala gër ekwëta edexëm, këdi këni yëla mëne ŷeŷ wënak na gër andiyen andebi. ⁴ Ecëñëxët, gër bebër ex yo do ang ex yo, aŷasinaya këmi ŷasinayand mëne bëriyenin bër Kaxanu gë däl hi këmi. Mbaŋ këmi buŋand oyot ok, gë toro in, gë ocënd ok, ⁵ gë xëme in, gë and kënebo fërand aŋ, gë bend ŝode-ŝode beŋ, gë gër bandiyen bañëkaxik, gë bakey band abo daŝënd na baŋ, do gë band këmi ŝanënd eyamb yamb baŋ. ⁶ Barikan, aŷëlaya wëlaya këmi aniyen andebi aŋ gër owënëk, gër onangëran, gër ebuŋa, gër obëngw or onden, gër Angoc Amënëk, gër aŋana and däl and gë eñëŋëxax end ŝonayak këm. ⁷ Aŷëlaya wëlaya këmi bëte aniyen andebi aŋ gër eyeyan ed däl, gër panga ind Kaxanu. Oŷënga or

☆ 6:2 6.2 Esayi 49.8

Ûenene këne wëraxënënde, bëte gë oŋo fo këne xwëŝaxënënde. ⁸ Bela bën er kënebo rind: baŋo afëb, baŋo alëšëra; baŋo ašëkw, baŋo ayepën. Axwët kënebo xwëtënd baŋo bënëgwëš, xarak biyi dal in këmi reyarand. ⁹ Bëte axwët kënebo xwëtënd ang bër anëbi nang ex na fo, xarak anang nang kënebo; ang bëšëšëk fo, xarak aliya këmi liyand; ang bër nëp kënebi fo, xarak anëbo daw ex na; ¹⁰ ang bër šaminak fo, xarak din këbo nëngandërand; ang bëxaÿëanaxik fo, xarak bëranjëm kë šotërand në endëbi; ang bër ÿoweÿ ami cot ex na fo, xarak beÿ dek xwën këmi.

¹¹ Wën odawo odebi od gër Korejët ok, biyi dal in bamun felënd kwëlay, gë owëkw orebi oŋ dek këbo balënd endewën eŋ. ¹² Wën an cënd ex na gër owëkw orebi, barikan aŋana and ñan kënebo aŋ bašëtak. Biyi cëŋ, ax gi ex na təkër këbo balënd endewën eŋ. ¹³ Ata ang ošaš oram fo këmun felërand. Wën bëte balindëleŋun endëbi eŋ gë owëkw orewën oŋ!

End banëkëra eŋ

¹⁴ Këren dëkërend na gë bër ax gi ex na okëreceŋ bën në bamara band ax ñap ex na. Enimin, abar nde këni barënd end ŝenene eŋ do gë eñëŋëanax eŋ? Anëkëra nde hik na mërëxand ir angoben do gë ecamëdan? ¹⁵ Angwëlëra nde hik na mërëxand ir Kërisët do gë Beliyal? Acetëra nde hik na mërëxand ir arëwāk end Kaxanu an do gë ar ax ma ex na an? ¹⁶ Eter nde hik na mërëxand ir Aciw and Kaxanu do gë olaš oŋ? Enimin, biyi ga hi këne wa Aciw and

Kaxanu aŋ, mëŋ ar kë yëlënd aniyan an, ang re ko Kaxanu gër Oñëgw Omënëk ak:

«Alëg këme lëg, do aliya këme liya mërëxand irebën;

Kaxanu irebën këme hi, do bën eni gi bulunda iram.» ¹⁷ Bëte:

«Canin bamara bandebën baŋ, do capayayin; këren dëkënd na ebuyaraxik in, do wëno aŵëlaya këmun wëlaya re ko Axwën an.

¹⁸ Ata me gi Sorix irewën,

do wën en gi bosëñiwën do gë bobiwën boram, re ko Axwën ar xorëk beŷ dek an*.»

7

¹ Wën bër ke balënd mbaŋ bëjo, gayikako bendako rako beya këbo Kaxanu, mënënëne beman beŋ do gë onden oŋ, ebuyaraxik kërex gi na. Tefëne owënëk ol ex paŷaya gër anjiŷ and Kaxanu.

End onënga or Pol eŋ

² Balindëleŋun endebi eŋ gë owëkw orewën! Biyi cëŋ ala amo menan ex na, ala amo dëxëlëx ex na, ala amo yamba ex na. ³ Ax gi ex na mun kiti këme rexënënd eŋo, gayikwa anëka fel bamun: «Ang këbo balënd endewën gër owëkw orebi ak din kë bayi: këmi liyand nde, ba šës këmi nde.» ⁴ Ekwëta ed xwëta këmun el, mbaŋ rafëk. Mbaŋ ke nënganënd endewën eŋ, mo kemën dëŋ ke xemënënd, ado dek hi këme onënga ol mërëxand ir oyot od hi këbo ok.

⁵ Enimin, elod ga ñat këmi gër ebar ed Masedëwan, ami cot ex na gë təkër ak eteyëta

* 6:18 6.18 Esekiyel 37.27

el. Mocënd šënd bami gand ed ex yo gë emereli ed banëbo wërelind bër fac el, do gë anjiÿ and gër owëkw orebi aŋ. ⁶ Barikan Kaxanu, mën ar këbi xemënënd bër kë banand an, axemën xemën këbo and ħatëgu ko Tit aŋ. ⁷ Ado ax gi ex na ga ħatëgu ko Tit fo xemën këbo. Barikan gë ekemën ed xemënëgu këno wën el, xemënati këbo. Asëfëtanati sëfëtanati këbo ang këjun balënd endebi ak, ang sesëra kën në endebi ak, do ang kën balëkënalind endam ak. Ata wëno dek eme onënga ol.

⁸ Angëmëne në end kayëta išëxe ir ÿëgwënëli këmun in šaminara ban, axe cena ex na. Eyo, anang nang këme mëne në end kayëta ijo ašamina šamina ban amëd. Bamat ašena šena ke, ⁹ barikan gërëgako, anëngandëra ke nëngandërand. Axe nëngandërand na de në end ga šamina ban, barikan gayik ecamina elo anëngwët nëngwëtëk owëkw orewën oŋ. Ecamina elo end ħan ko Kaxanu eŋ rik. Biyi cëŋ, eñëjënax gematak amun denan ex na. ¹⁰ Enimin, ecamina ed në end Kaxanu el, anëngwët kë nëngwëtënd dek ola el. Awëla kë wëland gër apexa, do ala aŋo cenand na. Barikan, ecamina ed në end bend gër ngwën ro el, anemin kë neminënd. ¹¹ Awa watin ngwa gërëgako er šot kën gë ecamina ed në end Kaxanu in: obal osëm! Ado nëmëc na, ayaka yaka kën, axoÿ xoÿ kën, ayëdara yëdara kën, abal këjun balënd endebi eŋ, ayakëraxi këjun yakëraxind endebi eŋ, awa wä kën mëne šenene dëŋ rexëra këmun! Ado ašanaya šanayak mëne awën wën kën gër endey eŋo.

¹² Awa angëmëne aÿëgwënëli ÿëgwënëli këmun, ax gi ex na mo dexëra ar wëndërak an, ba ar wënan këno an. Barikan en wataxën gë ßangës ßandewën ßaŋ dëŋ oßal osëm or këŋun ßalënd endeßi eŋ, gër lëngw ir Kaxanu. ¹³ Mëŋ ex, ßiyi mbaŋ xemën këbo endey eŋo.

Ata mbaŋ fuŋara këbo ga wat këmi ßëte ang nëngandëra këŋo Tit endewën ak, onden ondexëm fuŋara këŋo endewën eŋ. ¹⁴ Angëmëne wën aßëkw bamun ßëkwënd ogës od Tit, axe cëfënan ex na. Barikan ang bamun felënd din ðal ak, mondako fo ßanayak mëne ecëkw ed bamun ßëkwënd ogës odexëm el, ðal dëŋ ex. ¹⁵ Ata Tit nëmëc këŋo ßalënd endewën eŋ, ga ko xwitand ang bano ßaxëtënënd ak. Gayikwa axwëtaya xwëtaya bano, ang bano fëßënd do ban rëgënd endexëm ak. ¹⁶ Wëno cëŋ, anëngandëra ke nëngandërand ga xor këme mun kwëta gër end ex yo.

8

End amarënen eŋ

¹ Bëmaÿe, anangën këmun nangënënd mondake ßanayak oyekax or Kaxanu ol gër Bamara ßand okëreceŋ ßand gër ebar ed Masedëwan. ² Ado ga ßëmura baßi në end oyot otëm, ðek exëni onënga ol, gayikako gër oxaÿën osëm oreßën olo dëŋ wësin këneßo mëne ßën ani kwëj ex na. ³ Wëno kë reyand osede olo mëne, gë oxor oreßën ol, ado nëmëc oxor oreßën ol, do ga ÿandi këßi, ßarëra këni oyël oreßën ol. ⁴ Biyi monëÿali këneßo nëÿalind mi ma mi kemëna,

eni gi šëf gër andiyen and amarënen and edëca ed bëwënëk aņo. ⁵ Ata nëmëc ang bami yarënd ak bar këni. Gayikwa pere yëlaya këni bën dëņ gër Axwën, đamana yëlayaxën këni gër otaxan odebi, ang ŷandi baņo Kaxanu ak. ⁶ Mëņ ex, biyi axara xara këmo Tit exo bakali gër ndewën exo űata andiyen and oyekax or amarënen and oyël orewën aņ, ang ŷana baxo ak. ⁷ Ang šotëra kën mbaņ er ex yo: ekwëta el, gë eyeyan el, onangëran ol, gë obal osëm or er ex yo, bëte aņana and ħan këmun aņ, awa canayalex ošotëra osëm orewën ol, gër andiyen and oyekax aņo.

⁸ Do er këme rend ijo, ax gi ex na đe apela, atëy wa këmun rind pađ gë obal osëm or këņun balënd end bëšëxe bër ex gër amarënen aņo ol, me nangaxën ba aņana andewën aņ and đal dëņ ex. ⁹ Gayikwa anang nang kën oyekax or Yesu Kërisët, Axwën arebî ol: mëņ ar šotërak an, yow baxo hi ko axaŷënaxik në endewën na, en gixën wën, pađ gë oxaŷën orexëm ol, bër šotërak.

¹⁰ Aņo cëņ, er këme rend in apela ex, gër endey eņo: ofëcak orewën ex, wën bër, elod nuwuba, hi kën bëŷanar gër amarënen aņo, do wën ex bëŷanar bër rik bën. ¹¹ Awa gërëgako, űatayin ebar ed amarënen aņo el, ex gixën er kën rind ijo gwër fo gë oņandi od en di ok. ¹² And këņo ŷandi enim ala exo yël aņ, Kaxanu axana ko xanand oyël ol ga nëkon nëkon ko er šot ko ala ajo in, bari ax gi ex na pađ gë er bayik axo cot ex na in.

¹³ Gayikwa gër amarënen aņo, en tëf acariya and cey gë cey ex, ax gi ex na en đëxëlëxaya enëbi đëcaxën bëšëxen. ¹⁴ Gër endey eņo,

oșotëra orewën or gërëgako ol këbi rëcand eni cot er șan këni in, eñun dëcaxën bête oșetëra orebën ol, en cot er șan këni in, ex gixën mondako acetëra and cey gë cey. ¹⁵ Ga rek wa Oñëgw Omënëk ok:

«Ar șotëra bax mbañ an, ÿoweÿ ax kuri bana, do ar șot bax təkër fo an, ÿoweÿ axo can bana*.»

End Tit do gë bër enga endexëm eñ

¹⁶ Cëkwanëñone Kaxanu, mëñ ar rik gër emëkw ed Tit obal osëm or këño balënd endewën ol, ang këbo balënd biyi ak. ¹⁷ Gayikwa gë onënga fo wã ko ekemën ed xemënëli këmo, exo bakaxënëli in, ado gë andexëm año dëñ sana ko exo yeli gër ndewën. ¹⁸ Asëfërëli këni sëfërëliind gë imaÿe ind këno șëkwërand gër Bamara dek, në end andiyen and ko rind gër epemëra ed Atëfëtan in. ¹⁹ Adofa, bër gër Bamara bën sana këño mi tëfërëli gë mëñ gër emëla ed amarënen año. Emëla ed amarënen and oyekax año el, sebënan kënebo gër andiyen andebi, ex canayaxën enjaran end Axwën eñ, do ex gixën osede or mëne biyi and ÿandi babo dëñ ex.

²⁰ Në end amarënen atëm and sebënan kënebo año, abo ñandi ex na enëbo dexëra gër andiyen andebi. ²¹ Gayikwa biyi șenene fo ÿandi këbo mi mëlayand er yek in ogës od bela, xarak ax gi ex na ogës od Axwën fo.

²² Anëka këmo lawënelilind imaÿe indebi in, eni tëfërëli gë Tit do gë bër enga endexëm bën. Biyi axwëta xwëta këmo asoșan ajo. Awășin wășin këbo bakëlëbëd bandanjëm mëne aÿandi

* **8:15** 8.15 Andocane 16.18

ÿandi këno eñun dëca. Moñandi ÿandi këno edëca edewën el gayik mbañ xwëta këñun. ²³ Do end Tit eñ, ar enga emat gë wëno hi ko. Do në edi exo gër ndewën andiyen and ebax mun din añ. Awa bëmaÿe bënd sëfërëli këni bëñ cëñ, oparëxanda od Bamara, do enjaran end Kërisët exëni. ²⁴ Awa kacayinëbi šenene, watëlexëni añana andewën añ bër gër Bamara bën. Nangëlexëni mëne ðal bami rafënan endewën eñ gër lëngw irebën.

9

End edëcara ed bëmaÿe eñ

¹ End andiyen and edëcara ed bëwënëk bër gër Yerusalem eñ, ine ngwa këmun ÿëgwënaxënëli? ² Anang nang këme ang ÿandi bañun en di ak, do wëno gë eño këme rafënan endewën eñ gër bëmaÿe bënd gër ebar ed Masedëwan. Ga re këme: «Bëmaÿe bënd gër ebar ed Akayi bëñ, elod nuwuba hi këni bëwëlëk gër amarënen and oyël olo.» Do wën ang ÿandi bañun en di ak, bëranjëm ÿandi këbi enun tëfëteli. ³ Awa anëka këmëni lawënëlin bëmaÿe bëñ, təkëlexëni mëne edafënali ed rafënarali këmun el, ðal dëñ ex, abo yepeli na. Ata təkëlenun ðe bëwëlëk ang reyati këme ak. ⁴ Kërene ðañëtali na wa bëmaÿe bënd gër ebar ed Masedëwan bëñ, do enun tək an gi ex na bëwëlëk. Kërex nëngwëta na end ex ekwëta edebi el ošëfën orebi, me dedo wa ošëfën orewën. ⁵ Awa wëno er yëlara këme mëne aÿap ÿapëk mëni kemënëli bëmaÿe bëñ eni dëngwali

gër ndewën, eni baraxën enjekax end beya kën ari kën ri eņ. Enjekax eņo, gilex end wëlëk ang enjekax fo. Kërex gi ex na end nëyali kënun në end oxwëj orewën fo.

⁶ Enimin, ar kë nedënd təkër fo an, təkër fo ko xanand. Barikan ar kë nedënd mbaņ an, mbaņ ko xanand. ⁷ Ala kala yëlëlexo ang faỹ ko gër emëkw edexëm ak, gë ecamina këm, gë enëyali këm. Gayikwa: «Kaxanu aňan këņo ñanënd ar kë yëlënd gë onënga an☆.» ⁸ Do Kaxanu așot șot ko panga ind eņun yëlëra mbaņ benjekax bend ex yo, en cotëraxën din, nand ex yo, dek er ỹapëk en dıyaxënënd in. Bëte așot kën ỹana en cotënd mbaņ er kën ỹana en dixënënd enjekax ed ex yo, ⁹ ang rek Oňëgw Omënëk ak:

«Mbaņ këbi yëlërand bëxaỹëanaxik bën,
or șenene orexëm ol din kë nëkand☆.»

¹⁰ Xarak, Kaxanu mëņ ar këņo yëlënd eneda aned an, mëņ ar këņo yëlënd eyamb yamb an, ayël këņun yël eneda aņ. Eneda eņo așënan ko șënan, do arafën ko rafën er kë rëw or șenene orewën in. ¹¹ Ata mondako kën șotëra er ex yo, do axor kën xor en bayi bër nëngak. Ata bela bëranjëm këņo șëkwa Kaxanu në end bebër kënëbo fëxwënënd mëni yëlërax eņ. ¹² Gayikwa andiyen and amarënen aņo aņ abaș bașëk ecëkwa ed këno șëkwand Kaxanu el, ax gi ex na edëcara ed bëwënëk eni cotaxën er șan këni fo el. ¹³ Gayikako andiyen and amarënen aņo mbaņ xëbënëk, bëwënëk bën așëkw këno șëkw Kaxanu ga këni watënd mëne wën poyoma wã

☆ 9:7 9.7 Acariyakinëm 15.10 ☆ 9:9 9.9 Calemoňëw 112.9

kën Atëfëtan and Kërisët aŋ. Bëte ašëkw këno šëkw në end onënga orewën or šanayak gër edëca edebën do gër ed bela đek. ¹⁴ Ata bën ga ñan kënun mbaŋ kënun šalenënd, në end oyekax osëm or šënan ko Kaxanu pađ gë wën. ¹⁵ Cëkwënëŋone Kaxanu mēŋ ar rin këbo oyël oxëbëanaxik an!

10

End eyaka ed Pol eŋ

¹ Wëno Pol, axara xara këmun gë onden onjekax oŋ do gë onënga or Kërisët ol. Wëno ga kën rend wa mëne ayëda këmun yëdand and këne fabëre aŋ. Barikan and këmun ñawëta aŋ, ayëxw këme yëxwënd mun dexëra mbaŋ. ² Axara xara këmun, and këme yeli aŋ, kërene nëyali na fa mun masin mëne ame yëdand na mun dexëra. Ado anëka këme fënalind mëni dexëra bërëmar ga këni rend mëne biyi ang këmi liyand ak, oñandi od eman ex. ³ Enimin, angëmëne biyi ang këmi liyand ak, oñandi od beman bendeŋi ex, bari ami merënd na ang këŋo yandind beman bendeŋi ak. ⁴ Gayikwa oýënga or šot këmi do këmi wëraxënënd oŋ, ax gi ex na or gër ngwën ro. Barikan axor xorëk, gë Kaxanu, eñam ed faciŵ bakemax el. Ayepën këmi yepënënd banjëlan batëmbak baŋ. ⁵ Ayepën këmi yepënënd đek bebër këni fëbënd bën, xarak bebër xucarëk gë enang ed Kaxanu ex. Do anjëlan and ex yo këmi bonënd, ex maxënënd end Kërisët eŋ. ⁶ Bëte bëwëlëk hi

këmi monëp ar kë wëšind yo, and kë faŷaya ema ed w̃a kën aŋ.

⁷ Kamanindën aye beŷ bën! Angëmëne ala exo yëland ar gër Kërisët hi ko, nangëlexo bëte eŋo: angëmëne ar Kërisët hi ko, biyi bëte bër Kërisët hi këmi! ⁸ Ado ex gido arafëna këme rafënanand təkër gë or gapak or yël këbo Axwën mun kemënaxënënd do mun wërëšëtëraxënënd ol, axe cëfënan dona. ⁹ Axe ñandi ex na mun yëbun gë okayëta od këmün yëgwënëlınd ok. ¹⁰ Gayikwa are këne rend: «Gër okayëta odexëm, mbaŋ xeŷ ko do mbaŋ xem ko. Barikan, and ko yow do ene pabëre aŋ, exo gi yemur-yemur, do eyeyan edexëm el ex gi edëšëgëanaxik.» ¹¹ Awa ar kë yeyanënd mondako an, nangëlexo mëne yomb ir këmi šotënd and këmün yëgwënëlınd okayëta aŋ, ado bayik ane gind ex na në erebat, gë yomb ijo fo këmi hi gër bandixa bandëbi, and këmi yeli gër ndewën aŋ.

¹² Biyi ami yëxw na mëni tëfëteli, ba mi ketënali ola orebi ol, gë or bër kë šëkwayand gë andebën ol. Awa bëfëñirëx exëni ga këni šëkwayand ako gë andebën. Ata ga këni xetëñaliyand do këni wätinaliyand gë andebën aŋ, hixën këni bëfëñirëx. ¹³ Biyi cëŋ, abo ñandi ex na mi dafënanand nëmëc ang ŷapëk ak. Barikan, axetëñali këmi xetëñali er hi këmi in gë edëca ed rëca këbo Kaxanu këmi xemënaxënënd gër andiyen and sebënan këbo xali ñatëlili këbo gër ndewën. ¹⁴ Biyi gër ed sël këmi ami dadand na, nangëde ami ñatëli ex na gër ndewën. Gayikwa xali gër ndewën ñateli

këmi gë Atëfëtan and Kërisët aṅ. ¹⁵ Ata ami dafënalind na de bandiyen band bela bësëxe baṅ, nangëde biyi dëṅ rik. Barikan, ga kën xemënd ako gër ekwëta, ayar këmi yarënd mëni ṅatën bela bëranjëm, jey gër ed lëg kën fën. Abo ñandi ex na mi dada gër ed fel këbo Kaxanu mi tël. ¹⁶ Angëmëne mondako ex, biyi ata këmi xor mi pemëra Atëfëtan aṅ gër owar ošëxe, gër ed bayik elod ala ax pemëra ex na pere. Abo ñandi ex na mi diyeni gër ed riyeni këni anëka bësëxen do mi dafënalind er ri këni in. ¹⁷ Ga rek wa Oñëgw Omënëk ok:

«Ar ÿandi këṅo exo dafënanand an dafënayindëlexo gër Axwën✧!»

¹⁸ Gayikwa Axwën an, ar lawënëṅu këṅo an këṅo šëkwënd, ax gi ex na ar kë šanayand gë andexëm an.

11

End ofarëxanda or Pol eṅ

¹ E kido wën axor xor ban en buṅa təkër ošënëk oram ol... barikan abuṅan dëṅ buṅan këne! ² Gayikwa wëno ga ke balënd mbaṅ endewën eṅ ke yakëraxixënënd gë oyakëraxi or Kaxanu ol. Gër Kërisët wëla këmun ang endënañ emeja fo, emënëk, en ñamaxën gë mëṅ gabat. ³ Yama andën aṅ, gë osit orexëm ol ga yifa baṅo nde wa Xawa. Awa wëno ayëda këme yëdand ba mondako fo wënak onden ondewën oṅ, sebaxën kën owënëk or në end Kërisët ol. ⁴ Eninim, wën ata këno wëlaya ala aṅanar ar

✧ **10:17** 10.17 Yeremi 9.23

yelik do exo pemërand end Yesu ir fitarëk gë ir nangën këmün in, ba exo gi gë angoc and fitarëk gë and hik gë wën aŋ, ba eno wëleli «Atëfëtan» and fitarëk gë and sëfëtan këmün aŋ. ⁵ Xarak, anang nang këme mëne oparëxanda otëm oko, ŷoweÿ ane kuca ex na! ⁶ Angëmëne gër enënga ed etëÿ fo, wëno ŷoweÿ ame gi ex na, bari ax gi ex na mondako fo gër onangëran. Ga wësin këmün wa kerët eŋo gër er ex yo do nand ex yo.

⁷ Ga nangën këmün ako Atëfëtan and Kaxanu aŋ gë acosa këm, do ga bana këme en gixën bër gapak, awendëra nde wëndëra këme? ⁸ Bela bër gër Bamara bacëxe bamëni lëxëlëxënd gayik bën baxe yëlënd acosa, me diyenixën gër ndewën. ⁹ Do and bame şan ŷeÿ gër ndewën aŋ, ala gabatak abamo sëkwëran na. Gayikwa bëmaÿe bënd gër ebar ed Masedëwan bën, baxe wëlandëranëgund er bame şanënd in. Nand ex yo, axe űandi bana mun tëkwëran, do mondako këme bayi. ¹⁰ Gë dal ir Kërisët ir ex gër ola oram in, ala axe cëban na er këme rafënaxënënd ijo gër owar or Akayi. ¹¹ Në end inecëŋ? Gayik amun űan ex na nde? Kaxanu anang nang ko!

¹² Ang riyeni këme gër ndewën cosërëxe ak, mondako fo këme riyeni bëte, me dëxëtaxën akaya and bër këbi ŷandind eni dafënannd mëne gwër fo hi këmi aŋ. ¹³ Bela bëjo oparëxanda onëgwëş exëni, gë osit këni riyenind. Anëngwëtara fo nëngwëtara këni oparëxanda od Kërisët. ¹⁴ Do eŋo ax caraxi ex na, gayikwa Sindan mëŋ dëŋ anëngwëtara ko nëngwëtarand meleka ir angoben. ¹⁵ Awa ax

caraxi ex na angëmëne bër këŋo riyeninënd bën, anëngwëtara këni nëngwëtarand bëriyenin bër or ŝenene. Axana këni xana gër eŋata er ŷapëk eni kana në end bandixa bandebën in.

End oyot od Pol eŋ

¹⁶ Ga këme rend wa gaŝëxe mëne ala kërexe kwët na aŝenëk. Me dedo, buŋayin endam eŋ ang end aŝenëk fo, me koraxënënd wëno bëte me dafënanand təkër. ¹⁷ Er këme rend ijo, ax gi ex na de end fel ke Axwën, barikan ang aŝenëk fo këme yeyanënd, arafëna këme rafënanand. ¹⁸ Gayikako bëranjëm kë rafënarand ado ga hi këni bela fo, wëno bëte arafënara këme rafënara. ¹⁹ Wën bërenik bën awa wã kën enëbi buŋan bëŝenëk bën. ²⁰ Enimin, abuŋa kën buŋand enun bëñand, enun yamband, enun dëxëlëxënd, enun dixërand gë ndafënan, enun këmënd gër odëxas! ²¹ Ga re këme oŝëfën ex eŋo: er hixënan ke mëne ola ositarak wãsin këmün.

Barikan, me yeyan ngwa ang aŝenëk fo: er këni yëxw yo bela bëjo, wëno bëte ayëxw yëxw këme! ²² Bëŝëwif nde exëni? Wëno bëte Aŝëwif hi këme. Bëyisërayel nde exëni? Wëno bëte Ayisërayel hi këme. Bërandëwëra and Abëraxam nde exëni? Wëno bëte arandëwëra and Abëraxam hi këme. ²³ Bëriyenin bër Kërisët nde exëni? Me yeyan ngwa ang aŝenëk fo, wëno hik nëmëc. Bandiyen bañëkaxik baŋ, wëno rik nëmëc; gër epëra, wëno hik nëmëc; gër xëme, wëno xëm këne nëmëc. Laŋ fecera ke ecës el: ²⁴ bakëlëbëd baŋjo xëm këne Bëŝëwif bën bakëmen ofëxw osas gë baŋjongëbanax.

25 Bakëlëbëd batas fëmëra këne gë xwëlekwële; amat fëtëra këne gë oxaÿ; bakëlëbëd batas yëla këme me cës polo gër angwëngw and sëwayak kuluj aŋ; amat hi bame ciş wec polo gër angwëngw. 26 Laŋ baxe fecerand ecës el gër odamana od gë osapar, gër beñigënaxik bend gër oyeb; gër beñigënaxik bend bërek bëxeÿax; gër beñigënaxik bend Bëşëwif; gër beñigënaxik bend bër ax gi ex na Bëşëwif; gër beñigënaxik bend gër bangol; gër beñigënaxik bend gër ladawe; gër beñigënaxik bend gër angwëngw; gër beñigënaxik bend mërëxand ir bër ax gi ex na enim okëreceŋ. 27 Laŋ gër andiyen do gër toro; laŋ daşërëxe, laŋ gë enjo eŋ do cebërëxe men; laŋ gër etiwi; laŋ gër ayem; laŋ tëb gë eman eŋ. 28 Do ame yeyan ex na end ke balënd nëmëc eŋ; ang ke şëmünd key yo key gër banjëlan bandam në end Bamara dek. 29 Noÿo sitarak, xarak wëno bëte ame cot ex na banjëlan batitarak? Noÿo këno lënanënd eñëŋënax eŋ, xarak wëno axe corënd na eŋo gër emëkw?

30 Angëmëne arafëna këme rafëna, në end ositara oram këme rafëna. 31 Ata Kaxanu, Sëm ir Axwën Yesu, mëŋ ar këno şëkwënd din an, anang nang ko mëne ame nëgwëşënd na. 32 And hi bame gër Damas aŋ, gofërëner ir emun Aretas in, axwët xwët babi bënëkona şit gër angol exe tëraxën. 33 Barikan ga şon këne polo në akange, nęcët këne në fonetër ir amenŋ and xecexën këni angol aŋ. Mondako şana këmo.

12

End odakeli od Pol eņ

¹ Awa afo me dafëna ngwa..., dal ex, ofëcak ax gi ex na. Barikan asëfët këme sëfët end odakeli od wat këme eņ, do gë bebër nangën ke Axwën bën. ² Wëno këreceņ nang këmo na, doro anëka sëkëk bëniy epëxw gë bënax. Gë eman endexëm ak nde bayı baxo? Ba axo gi bana gë eman endexëm ak? Ame nang ex na. Kaxanu mëņ, anang nang ko. Ata ala ajo watayax ko yaņ gër arayen. ³ Do anang nang këme mëne ala ajo, hi baxo gë eman endexëm ak nde, ba gë eman endexëm këm nde? Kaxanu mëņ, anang nang ko. ⁴ Ala ajo awataya watayax baxo gër arayen do wëlëgu ko bënd ala ax kor na exo tëfët, bënd ax ñap ex na ala exo yeyandërand. ⁵ Wëno arafëna këme rafëna end ala ajo eņ, bari endam eņ dëņ, ame dafëna na, ang ax gi ex na end ositara oram eņ. ⁶ Kido aỹandi yãndi baxe me dafënara, ame gi dona ašenëk, gayikwa d'al in dome reyand. Barikan, asësinali këme şësinali eņo, këdi ko yëla ala mëne wëno nëmëc bënd ke watelind do ke wëlelind beņ hi këme, në end oxëbën or bënd nangën ke Axwën beņo.

⁷ Bëte këdi ke xureli ndafënan in, oşëxwëra or ke narënënd hik gër eman. Meleka ir Sindan ke xëmënd këdi ke xureli ndafënan in. ⁸ Bakëlëbëd batas, xara këmo Axwën an exe dëxëtën oşëxwëra olo. ⁹ Barikan mëņ er yaka ke: «Oyekax oram ol gwac exi, gayikwa panga indam in nëmëc kë şanayand gër ositara orey.»

Awa wëno nëmëc këme ŷana me dafënannd gër ositara oram, ex dongoxën panga ind Kërisët in gër ola oram. ¹⁰ Anëngan ke nënganënd bëte gër ositara oram, gër ocir od këne ŷirërand, gër ocëmu, gër edixëra ed këne rixërand, gër oyot, në end Kërisët. Enimin, and këme sitara aŷ, këme ŷotënd ojaŷ ok.

End odendëran od Pol eŷ

¹¹ Ang aŷenëk fo këme yeyandërand, wën nëŷali ke de me di mondako. Enimin, wën ga hi dox wa bër ke yakanënd bën. Bër xwët kënebi oparëxanda otëm bëjo, ŷoweŷ ane kuca ex na, ado bayik ŷoweŷ ame gi ex na. ¹² Bëbër kën nangaxën mëne parëxanda hi këme bën, aŷanaya ŷanayak gër ndewën, gë ebuŷa ed buŷa këme gër toro el, gë bananganëme baŷ, gë becarax beŷ, do gë bërëcaxik bënd bame rind beŷ. ¹³ Enjekax end feye rin këmëni Bamara bacëxe baŷ do seb këmun wën? Ba gayik gabatak amo tëkwëran bana edëba edam el gër ndewën nde? Awa tebanine ngwa osëmbak olo!

¹⁴ Watin mëne aŷelëk hi këme mun nëngali atasën. Do bëte ala amo tëkwëran na edëba edam el. Gayikwa wën këmun ŷaland, ax gi ex na er ŷot kën in. Enimin, bëxarëk bën wa ŷapëk enëbi kwëtënënd beŷ bën obaŷ ol, bari ax gi ex na obaŷ ol. ¹⁵ Wëno cëŷ, gë emëkw el dek këmun yëlëra er ŷot këme in, do wëno dëŷ ayëlaya këme yëlaya në endewën. Angëmëne nëmëc ðan këmun, do wën tëkër fo nde këne ðan?

16 Dal ex! Wëno dëŋ amun tëkwëran bana. Barikan ang ala awërax fo, asitinaxën bamun sitinaxënënd! 17 Ayambara nde yambara këmun paß gë bër bamëni lawënëlinde bën? 18 Afelëli felëli këmo Tit exo kemëna exo yeli gër ndewën, do eni tëfërëli mëŋ gë imaÿe iŋ. Tit ayambara nde yambaraw këŋun? Ax gi ex na nde wëno gë mëŋ, ola obat do onden omat şot këmi?

19 Bamat elod anëka fo kën yëland mëne biyi ayakanaya këmi yakanayand gër lëngw irewën. Gër lëngw ir Kaxanu, do ga bar këmi gë Kërisët këmi, yeyanaxënënd mondako. Do đek beŋo, wën këmun rinënd, wën bëmaÿe bënd ke balënd mbaŋ bëŋo, en kemaxën gër ekwëta. 20 Gayikwa ayëda këme yëdand ba amun tëk na ang ŷandi ke ak, and këme ħatëli aŋ. Do wën bëte ane tëk na ang ŷandi këŋun ak. Ayëda këme yëdand ba asëkeli këmun sëkeli bongeÿër, gë oyakëraxi, gë ecusër, gë ebal ed wayët end gaf irexëm fo el, gë odenar, gë oxapëndër, gë ndafënan, do gë bend şode-şode. 21 Ayëda këme yëdand and këme ħatëli aŋ, Kaxanu, mëŋ ar yata ke aŋ, ba aşëfënin ke şëfënin në endewën, do me tesëra në end bëranjëm bër kë wëndërand, ang bani wëndërand gër ŷanar ak. Bëjo ani nëngwët ex na ola orebën ol xali eni teß đek beßër bani rind bëjo: obuyaraxik ol, asëk alakirand fo in, do gë eñac end ex yo.

13

Bapela bapelatar baŋ

¹ Atasën an këmun nëngali. Do ang rek Oñëgw Omënëk ak: «Endey end ex mokiti yo, gil ex er reya këni otede oki ba otas[☆].» ² And nëngali bamun akinëm aņ, afel fel bamun eņo. Do doro and ane bayi exe na në erebat aņ, gana-gana fo këməni rend bër wëndërak elod anëka fo bën, do gë bër kë wëndërand gërëgako bën: angëmëne anëngali nëngali këmun, ala amo kwëda na de. ³ Gayikako ašala kën šaland en nang mēne ayeyan dëņ ko yeyanënd Kërisët gë etëy edam el, awat kën wat. Mëņ cëņ, afanga fanga ko de paß gë wën, axo gi ex na ar gë ojaŵ këm. ⁴ Gayikwa afika fika bano ang ar gë ojaŵ këm fo. Barikan, aliya ko liyand gë panga ind Kaxanu iņ gë mëņ. Biyi bēte ojaŵ këm hi këmi, ga bar këmi, gë mëņ këmi liyand në endewën na gë panga ind Kaxanu iņ.

⁵ Tëyiyin tan en kaman wën dëņ ola orewën ol, en nangaxën ba gë ekwëta el kën liyand. Kamanin wën dëņ ola orewën ol. An nang ex na nde mēne Yesu Kërisët gër ola orewën hi ko? Bamat er ban šaland en tək gër ola orewën in, an tək ex na. ⁶ Barikan, wëno er këme yarënd in, en wat mēne gër ola orewën hi ko, en maxën mēne biyi ami dīf ex na andiyen andebi aņ. ⁷ Biyi ayar këmi yarënd Kaxanu, këren mendëra na. Er yāndi këbo in, ax gi ex na ex canaya ang xamën këmi andiyen andebi ak. Barikan, mun watënd wën ga kën rind benjekax beņ, ado ga hik nangëde alif lif këmi andiyen andebi aņ fo. ⁸ Gayikwa biyi ami nēpënd na dāl in, barikan

☆ **13:1** 13.1 Acariyakinëm 19.15

din dal in këmi sanand. ⁹ Biyi anêngandëra këbo nêngandërand and këmi hi gë ojaŵã këm aŋ, xarak amëd aŋo, wën mbaŋ šot kën ojaŵã ok. Er këmi yarënd endewën in, en gi bër faŷayak. ¹⁰ Mëŋ ex, ado bayik ane gi exe na nê erebat, eŋo këmun ŷëgwënëlinde ga xey ke and këme yeli aŋ me keŷënara gë or gapak or yël ke Axwën ol, me kemëna xënënd beŷ bën, ax gi ex na me ñamaxënënd.

¹¹ Bëmaŷe, end këme xor me de me ŋataxën eŋ ex, nêngandërayindëleŋun, calayindën en gi bër faŷayak, kemëndërindeŋ gër ekwëta, wëlërindeŋ, diyayindën gër aketëxeta, do Kaxanu, mëŋ ar gë aŋana do gë obetak an mërëxand irewën ko hi. ¹² Cëmarindeŋ andewën rewën aŋ gë emegar emënëk. Ašëma kënun šëmand dek bëwënëk bën.

¹³ Oyekax or Yesu Kërisët, Axwën arebi ol, gë aŋana and Kaxanu aŋ, do gë anëkëra and Angoc Amënëk aŋ, gilex gë wën dek!

Oniyan
Oniyan: Oniyan (New Testament+)

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Oniyan)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

8b7902f3-5e35-5b89-86b2-c6da1be458b9